

AFSKRIVNINGER OG HENLÆGGELSER

FOREDRAG I NATIONALØKONOMISK FORENING DEN 28. JANUAR 1944

AF POUL INGHO LT

EFTERHAANDEN som Erhvervslivet har udviklet sig, og de forskellige Virksomheder har vokset sig større og større, har det medført, at Kravene til Regnskabsvæsenet ogsaa er blevet meget store. Det har været nødvendigt ikke alene at føre et detaljeret Bogholderi, men det har ogsaa været nødvendigt at foretage de regnskabsmæssige Opstillinger paa en saadan Maade, at de kunde give et klart og overskueligt Billede af Virksomhedernes Drift og økonomiske Stilling.

Den regelmæssige Afslutning af Regnskabet — d. v. s. *Statusopgørelsen* — hvis Hovedformaal tidligere blot var en Formueopgørelse, maa derfor i Dag foretages saaledes, at der sker en omhyggelig Vurdering af de enkelte Værdier med Henblik paa at udjævne Konjunkturernes Indflydelse paa *Driftsregnskabet*, eller med andre Ord, at man ved Vurderingen tager Sigte paa — med fortsat Drift for Øje — at bibeholde Virksomhedernes Drifts- og Anlægsværdier intakt ogsaa i Krisetider.

I vor Tid med den stadig fremskridende Specialisering af Næringslivets Funktioner i Forbindelse med de mange tekniske Forbedringer og de store Udsving i Priserne, der stadig finder Sted, vil det i langt højere Grad end i tidligere Tider være nødvendigt at foretage en hurtigere Afskrivning af de forskellige Investeringer.

De paakrævede Afskrivninger og Hensættelser bør derfor foretages udfra dette Synspunkt, som jo ogsaa er i fuld Overensstemmelse med Aktie- og Bogføringslovens Bestemmelser om ved Aarsopgørelsen at foretage de Afskrivninger, som ordentlig og forsigtig Forretningsbrug maatte nødvendiggøre.

Ved Afskrivninger paa de faste Anlægs Værdi følges sædvanligvis det Princip, at Anskaffelsesværdien afskrives med en saa stor Procentdel aarligt, at man i Løbet af et nærmere bestemt Antal Aar helt har afskrevet de paagældende Aktiver, saaledes at disse vil kunne udskiftes, uden at Virksomheden i det Aar Udskiftningen finder Sted, lider noget Driftstab. Synspunktet for denne aarlige Afskrivning er det, at et Aktiv efter det forløbne Antal Aar skønnes at være opslidt. I mange Tilfælde viser det sig imidlertid, at nogle af de paagældende Aktiver, f. Eks. Maskiner, længe forinden de er fuldt afskrevet, maa erstattes med andre og mere moderne Maskiner, fordi den tekniske Udvikling kan have nødvendiggjort, at Virksomheden hurtigst muligt anskaffer nye Maskiner, for ikke at blive distanceret i Konkurrencen med andre Virksomheder. Anskaffelsessummen for saadanne nye Maskiner vil meget ofte ligge højere end Værdien af de Maskiner, man for Tiden afskriver paa, og i saa Fald vil det være nødvendigt at forøge de hidtil foretagne Afskrivninger, idet man nu ikke alene skal foretage Afskrivning paa de nye Maskiner, men i Virkeligheden ogsaa skal foretage de manglende Afskrivninger paa de gamle Maskiner helt. Da saadanne Udskiftninger af Maskiner normalt er ret almindelige, er det temmelig givet, at saafremt en Virksomheds Produktionsapparat skal opretholdes og kunne fornyes i sit fulde Omfang gennem opsamlede Afskrivninger og uden nye Investeringer af fremmed Kapital, vil det være nødvendigt at tage Hensyn til saadanne Udskiftninger af Maskiner o. lign. ved enten at forhøje den aarlige Afskrivningsprocent eller ved til Stadighed at foretage saa store ekstraordinære Afskrivninger, som Prisudviklingen og ikke mindst den tekniske Udvikling gør det paakrævet.

Herved forkortes jo det paagældende Aktivs Levetid for Virksomheden, og gør det muligt for denne at forny sit Produktionsapparat og stadig holde det paa Højde med det bedste indenfor den paagældende Branche. At dette er af vital Betydning, fremgaar af de mange Eksempler paa, at en Virksomheds Konkurrenceevne fuldkommen har svigtet, fordi man paa Grund af stærkt stigende Genanskaffelsespriser og en fejlagtig Afskrivningspolitik ikke har været i Stand til at forny sit Materiel.

Hvor store Beløb, der aarligt vil være at afskrive, afhænger naturligvis af, om det drejer sig om de egentlige faste Anlæg, Bygninger etc., eller om det drejer sig om Maskiner. Paa Beboelsesejendomme ser man ofte, at der praktisk taget aldrig foretages Afskrivninger paa dem, og det, skønt det burde være hævet over

enhver Tvivl, at en Beboelsesejendom lige saa vel som ethvert andet fast Anlæg i Løbet af en Aarrække forringes i Brugsværdi. Naar der til Trods herfor ikke foretages Afskrivninger herpaa, er det sikkert, fordi Skattelovene ikke anerkender Afskrivninger paa Beboelsesejendomme som skattefrie, og Motiveringen herfor er formentlig den, at Værdiforringelsen af Beboelsesejendomme opvejes af normale Reparationer og Vedligeholdelse; men denne Begrundelse, der tager Sigte paa Slid og Ælde, holder efter min Mening ikke Stik med de stigende Krav til Boligens Indretning, som naturnødvendigt medfører, at man i høj Grad maa regne med en Forældelse af Beboelsesejendomme.

Det siger sig selv, at Afskrivninger paa Anlægsværdierne — der er en ubetinget Driftsudgift — maa afskrives *forinden Overskudet fordeles*, ligesom det er en Selvfølge, at Afskrivningerne maa foretages hvert Aar, uanset om Aarsresultatet er mindre godt. Anlægets Værdiforringelse er nemlig ikke mindre i daarlige Aar, snarest større, fordi man vil være tilbøjelige til — af økonomiske Hensyn — at udskyde ikke absolut paakrævede Reparationer til bedre Tider.

I Modsætning til Afskrivninger paa faste Aktiver er det ikke almindeligt, at Afskrivninger paa Driftsværdierne, d. v. s. paa Beholdningerne af Varer, Raamaterialer og Halvfabrikata o. s. v., fremtræder som en synlig Post i Driftsregnskabet. Disse Afskrivninger foretages ved Beholdningernes Værdiansættelse almindeligvis efter det saakaldte »laveste Værdi«s Princip, d. v. s. enten Markedsværdien eller Indkøbsværdien, men dog saaledes, at man altid anvender den laveste Værdi udfra det Synspunkt, at der ikke ved Ansættelse af Lagerværdien maa regnes med Fortjeneste paa Varer, som ikke er realiseret. Men i Tider med store Prisstigninger og skiftende Pengeværdier opfylder denne Vurderingsmaade — der iøvrigt godkendes af Skattemyndighederne — næppe Kravet om forsigtig Forretningsbrug, fordi de Varebeholdninger, der genindkøbes til Erstatning for de solgte, optages i Status til de stadig højere og højere Indkøbspriser. Det er derfor indlysende, at Værdien af Varebeholdningerne, selv om Kvantiteten er ganske uforandret, efterhaanden maa svulme op og før eller senere kræve ny Kapital eller — hvad der kan være overordentligt farligt for Om sætningen — en Reduktion af Beholdningerne.

De Betragtninger, som jeg foran har fremført vedrørende Afskrivningerne paa de faste Aktiver, kan derfor ogsaa gøres gældende ved Vurderingen af Varebeholdningerne. Vareholdningerne

er jo i lige saa høj Grad som de faste Anlæg uundværlige for Virksomhedens Drift, og det er derfor nødvendigt ogsaa paa disse Beholdninger at foretage saadanne yderligere Afskrivninger, at Virksomheden er i Stand til under stigende Priser at genanskaffe de for dens Drift nødvendige normale Varebeholdninger baade i Kvantum og i Kvalitet og uden Nyinvestering af Kapital. Ganske vist omsættes Varebeholdningerne, men de solgte Varer maa erstattes med nye, og under normale Forhold er Lageret i Kvantum og meget ofte i Kvalitet og Sammensætning i det store og hele uforandret fra Aar til Aar i det Omfang, Omsætningen kræver. Formindskes nu Lageret væsentligt, er det Udvalg, som Kundekredsen kunde ønske, maaske ikke for Haanden, og Følgen heraf kan let blive, at Virksomhedens Goodwill sættes paa Spil.

Er f. Eks. en Vareenhed bogført med Kr. 100,—, og Salgsprisen er Kr. 150,—, kan det være tvivlsomt, om der ved Salg foreligger en Avance paa Kr. 50,—, naar den samme Vare ved Genanskaffelsen koster Kr. 125,—. Den virkelige Avance er efter min Opfattelse Kr. 25,—, nemlig Forskellen mellem Salgsprisen og Genanskaffelsesprisen, medens de øvrige Kr. 25,— er fiktiv Avance, der ikke bør inddrages som Gevinst, men bibeholdes i Virksomheden paa en Prisfaldskonto eller som Afskrivning paa Lagerbeholdningen. Sker dette ikke, og Beløbet kommer til Udbetaling som Gevinst, kan Virksomheden ikke genanskaffe mere end $\frac{4}{5}$ af det solgte Vareparti, og Virksomhedens Kapacitet formindskes tilsvarende.

Jeg skal desuden ganske kort nævne en anden Vurderingsmetode, det saakaldte »Normallagerprincip«, der forsaavidt bygger paa de samme Betragtninger, at et vist Normallager er paakrævet for den enkelte Virksomheds Drift. Ved Værdiansættelsen af Varebeholdningerne benyttes efter dette Princip Aar efter Aar den samme Pris (som Regel en meget lav Indkøbspris) for den tilsvarende Vare. Ved Prisfald under de benyttede »Normalpriser« lægges den lavere Pris til Grund og bibeholdes, selvom Priserne atter stiger. Denne Vurderingsmaade er sikkert udmærket i Virksomheder med nogenlunde ensartet Lagersammensætning, men er næppe saa praktisk i Virksomheder med stadig skiftende Lagersammensætning eller i modebetonede Brancher.

Ved saaledes at følge de af mig her angivne Retningslinier ved Vurderingen af en Virksomheds Aktiver opstaar de saakaldte »skjulte Reserver«, der jo i Realiteten er tilbageholdt Overskud — af fiktiv Oprindelse, eller for Anlægsværdiernes Vedkommende:

Akkumulerede Afskrivninger. Et saadant Overskud vil, hvis der ikke ved Aarsopgørelsen bliver taget Hensyn til Genanskaffelsesprisen for de solgte Varer eller til Anlægsaktivernes Værdiforringelse, almindeligvis komme til Udbetaling som yderligere Dividende, højere Tantiëmer, større Skatter, og kan maaske ogsaa medføre Krav om Lønforhøjelser o. s. v. Det Kapitalforbrug, der i saa Fald finder Sted, vil ikke alene formindske den enkelte Virksomheds materielle Kapacitet, men vil ogsaa forringe Mulighederne for en sund Udvikling i hele vort økonomiske Liv.

Mange Virksomheder maatte efter forrige Krig bøde haardt for Følgerne af en Overvurdering af deres Aktiver og den deraf følgende Udlodning af de derved opnaaede fiktive Gevinster. Jeg behøver sikkert kun at erindre om de store Nedgangsperioder, der satte ind efter den forrige Verdenskrigs Ophør. De store økonomiske Vanskeligheder, vi fik dengang, og som rystede hele vort økonomiske Liv, skulde vi jo nødtigt opleve igen. — Ikke alle var lige godt forberedt, og derfor maa og skal det slaas fast, at saafremt de fornødne Reserver ikke er til Stede i vore Virksomheder, vil de Afskrivninger, der under store Nedgangsperioder maa foretages paa Lagre og udestaaende Fordringer, kunne blive af en saadan Størrelse, at de kan bringe de paagældende Virksomheders Solvens i Fare. Det maa derfor være en uafviselig Pligt at have hele denne Sag for Øje og ikke — hvor fristende det end maatte være — betragte de skjulte Reserver som en Formueforøgelse, men derimod som Reserver, der i Overensstemmelse med god Købmandsskik er opsamlet med det Formaal at stabilisere Virksomhedens Produktions- og Salgskapacitet, og som egentlig burde benævnes Driftssikrings- eller Konjunktursikringsfond.

Bevarelsen af disse Reserver er derfor et Spørgsmaal af stor Vigtighed. De bør ikke — som Tilfældet ofte er med normale Reservefondshenlæggelser — indgaa i Virksomhedens almindelige Anlægs- eller Driftsformue, men holdes »flydende«, f. Eks. som Banktilgodehavende i Form af Indskud eller til Nedbringelse af Kreditter, der til enhver Tid kan reableres, og saaledes at de ikke medregnes i Virksomhedens normale Likviditet. Saafremt Midlerne investeres i andre faste Aktiver, eller f. Eks. i By- eller Landejendomme, er det selvsagt — og navnlig i Krisetider — meget vanskeligt — ja, ofte umuligt — atter at frigøre dem til de Formaal, hvortil de er beregnet. Det samme gælder de Midler, der paa Grund af Krigsafspærringen frigøres ved Reduktion og Bortsalg af Førkrigsvarer og andre Beholdninger.

Den større eller mindre Pengerigelighed, der derved skabes for den enkelte Virksomhed, er imidlertid forsaavidt farlig, som den meget ofte frister til en vis Optimisme og ofte forveksles med indtjent Overskud, hvad den jo absolut ikke er. Det gælder derfor om i særlig Grad at være paa Vagt overfor disse Midler — som jo er Virksomhedernes Driftskapital — de maa og skal bevares likvide til den Dag kommer, hvor dansk Erhvervsliv kan udfolde sig frit igen. Et Fejlsyn her vil meget let blive skæbnesvangert og vil kunne medføre, at det private Initiativ — paa Grund af et eventuelt Kapitalforbrug — ikke ser sig i Stand til at løse de Op-gaver, der uvægerligt vil blive stillet det efter Krigens Afslutning.

Jeg tænker her ikke alene paa Genanskaffelse af tømte Lagre og Genopbygning af de Skader, Krigen har forvoldt ogsaa i vort Land, men i nok saa høj Grad paa de Investeringer, der er nød-vendige for at løse Beskæftigelsesproblemerne og sætte Produktionen i Gang. Selv om det kan ventes, at Vanskelighederne ved Raavaretilførslerne vil sætte visse Grænser, maa man alligevel være forberedt paa, at Investeringsbehovet vil kunne overstige de forhaandenværende Kapitaler. En stærk og stadig Opsparing er derfor en absolut Nødvendighed.

Af det, jeg her har udviklet, følger, at en Virksomhed kun ved passende Afskrivninger kan sikre sin fremtidige økonomiske Mod-standskraft og Konkurrenceedygtighed, og ligesom en forstandig Landmand ikke — for at opnaa en øjeblikkelig Gevinst — udsæt-ter sin Jord for Rovdrift, maa ogsaa den kloge Købmand først og fremmest have sin Virksomheds økonomiske Fremtid for Øje. For et Aktieselskabs Vedkommende bliver Følgen af en saadan Poli-tik, ikke alene at Selskabet i daarlige Tider vil være i Stand til at give sine Aktionærer et passende Udbytte, men ogsaa at Kursen paa Selskabets Aktier vil holde sig nogenlunde konstant, saaledes at der vil være Ro om Selskabet og Tillid til dets Virksomhed og Ledelse. Betydningen heraf behøver næppe nogen nærmere Paa-visning.

Ved en saadan Fremsynethed tjener en Virksomhed i første Række sin egen Interesse. Men dernæst og i ikke mindre Grad Samfundets velforstaaede Interesse. Jeg tænker herved atter nær-mest paa Aktieselskaberne, paa hvis Hænder mange af Samfundets vigtigste Funktioner er koncentreret, men de samme Syns-punkter gælder naturligvis ogsaa andre private Foretagender. Samfundet kan efter min Mening kun være interesseret i, at Selska-berne konsoliderer sig i saa høj Grad, som deres ansvarlige Le-

delse finder paakrævet, saaledes at de ved egne Midler kan modstaa de Konjunktursvingninger, som erfaringsmæssigt indtræffer, og saaledes at de i nogen Grad kan udjævne de økonomiske Bølgebevægelser, hvis bratte Kurver har Depression, Fallitter og Arbejdsløshed til Følge.

Naar man imidlertid drøfter disse Problemer med kyndige Erhvervsfolk — som naturligvis er fuldstændig klare over det rigtige i en saadan Afskrivningspolitik — støder man Gang paa Gang paa Hensynet til Skattelovens Afskrivningsregler. Da Virksomhedernes Evne og Lyst til at foretage Investeringer i høj Grad afhænger af Skattelovens Bestemmelser, kan det derfor være af Interesse at undersøge, i hvilket Omfang Lovgivningen begunstiger og opmuntrer til saadanne Afskrivninger og Hensættelser, der ud fra forretningsmæssige Synspunkter burde foretages med et loyalt Konsolideringsformaal for Øje.

Aktieselskabsloven og Bogføringsloven har gennem Bestemmelserne om, at Status skal opgøres efter ordentlig og forsigtig Forretningsbrug, givet Udtryk for, at der ogsaa skal tages Hensyn til Værdiforringelser, der skyldes Konjunkturforhold, og dermed anerkendt Dannelsen af visse Konjunkturreserver. I det i December 1941 til Regeringen afleverede Forslag til en ny Lov om Aktieselskaber stilles Krav om stærkere Konsolidering af Aktieselskaberne, idet de lovmæssige Reserver sættes i Forhold til Gældens Størrelse, saaledes at der skal ske Henlæggelser, indtil Selskabets Egenkapital svarer til Gældens Størrelse. Efter den gældende Aktieselskabslov afhænger den lovmæssige Reservefond — hvad der jo er ganske irrationelt — af Aktiekapitalens Størrelse. Efter det nye Lovforslags Motiver skyldes disse øgede Krav ikke alene Hensynet til Selskabet selv, men ogsaa sociale Hensyn, idet Selskabets indre Modstandskraft skal sikre Arbejderne og Funktionærene vedvarende Beskæftigelse.

De gældende Skattelove interesserer sig imidlertid mere for selve Øjeblikket og kræver en Status optaget efter ganske andre Principper. Efter Statsskattelovens § 6 a kan ordinære Afskrivninger, d. v. s. saadanne, som skal opveje den ved Slid og Ælde skete Forringelse af Produktionsmidlerne, fradrages ved Opgørelsen af den skattepligtige Indkomst, som hørende til de egentlige Driftsudgifter. Derimod skal ifølge § 4 Aktieselskaber og andre Selskaber til deres skattepligtige Indkomst medregne ekstraordinære Afskrivninger, Henlæggelser til Reservefond, Sikkerhedsfond og lignende Fond, og ifølge § 5 gives der ikke Fradrag i Indkomsten paa Grund af, at Aktiverne falder i Værdi.

De skattemæssige Regler fører til den Anomali, at et Selskab ofte maa udarbejde to Status, saafremt det skal følge baade Aktieselskabslovens og Skattelovens Bud.

Skattemyndighedernes Stilling begrundes med det skattemæssige Princip, at et Skatteaar af Hensyn til Progressionen, skiftende Skatteprocent og andre tekniske Grunde er en Enhed for sig og uden Forbindelse med foregaaende og kommende Aar. Dette Princip er indtil nu blevet fastholdt og har derved i væsentlig Grad medvirket til at forsinke den Konsolidering, som er nødvendig for vore Erhvervsvirksomheder. Oparbejdelsen af skjulte Reserver og Henlæggelser til Imødegaaelse af kommende Tidens Vanskeligheder bliver jo let til fromme Ønsker, saa længe Skattelovene ikke anerkender Retten til frie Afskrivninger.

Nu skal det retfærdigvis indrømmes, at Skattevæsenet har taget de første Skridt henimod et ændret Standpunkt. Praksis har saaledes forlængst anerkendt, at det ved Varelagerets Optagelse eventuelt opstaaede Tab som Følge af Vurdering efter »laveste Værdi«s Princip kan fradrages Indkomsten, ligesom man ogsaa nu anerkender nødvendige Afskrivninger paa udestaaende Fordringer, som fradragsberettigede i Driftsregnskabet, selvom Tabet endnu ikke er endeligt konstateret.

I de senere Aar har Skattemyndighederne ogsaa vist en større Forstaaelse af dette for Erhvervslivet saa vigtige Problem, og man har indset, at de hidtil gældende Afskrivningsregler, som forudsætter stabile Forhold, langt fra er forsvarlige under de nuværende vanskelige Tider. Ved Skattedepartementets Cirkulærer, senest af 21. December 1943, er det saaledes fastslaaet, at der ved Varelagrenes Værdiansættelse til Brug ved Skatteopgørelsen for Driftsaaret 1943 kan vælges mellem »laveste Værdi«s Princip eller Gennemsnittet mellem Dagsprisen pr. 31. August 1939 og Dagsprisen ved Regnskabsaarets Slutning. Det samme gælder for Varer, der er indkøbt paa bindende Kontrakt til Levering i Løbet af det kommende Regnskabsaar, som ikke er videresolgt, og som ligger indenfor Halvdelen af Virksomhedens normale Aarsindkøb af de paagældende Varer. De Varer, der maa betegnes som rene *Surrogatvarer*, vil kunne optages til Halvdelen af Dagsprisen. Naar man tager i Betragtning, at En-gros-Pristallet for December 1943 var 215 mod 111 for August 1939, maa man erkende, at Skattemyndighederne her har taget et Skridt i den rigtige Retning for at skabe en naturlig Reserve for vort Erhvervsliv.

Men Skattevæsenet er gaaet endnu et Skridt videre, idet Finansministeren ved Tekstanmærkning til Krigsaarenes Finanslove — sidst for Finansaaret 1943-44 — har faaet Bemyndigelse til at indrømme ekstraordinære skattefrie Afskrivninger paa Nyanskaffelser af Driftsmidler, Bygningsanlæg og Skibe samt paa Erstatningsanskaffelser af nyt Driftsmateriale til bestaaende Virksomheder. Reglerne for Afskrivningernes Størrelse og Varighed er nærmere præciseret i et af Skattedepartementet udsendt Cirkulære.

Det mest bemærkelsesværdige er dog den i Fjor gennemførte Ordning, hvorved der blev givet Erhvervsdrivende Adgang til skattefrit at foretage visse Henlæggelser af den ved Lagrenes Realisation fremkomne Fortjeneste til senere Retablering af Varelagrene eller som en Reserve, der kan være til Raadighed, naar Tabene ved et kommende Prisfald maatte melde sig. Ved Skattedepartementets Cirkulære af 3. Januar 1944 er denne Ordning forlænget til ogsaa at omfatte Regnskabsaaret 1943, idet der samtidig er givet betydningsfulde Lempelser for dens Benyttelse.

Som bekendt gaar Ordningen ud paa, at Erhvervsdrivende, saavel private som Selskaber, hvis Lagre maatte være lavere end Gennemsnitsværdien af Lagrene i Aarene 1936, 1937 og 1938 forhøjet med 100 pCt., efter nærmere fastsatte Regler indtil videre kan blive fritaget for Beskatning af et vist Beløb, mod at dette Beløb anbringes i Statsobligationer eller i $1\frac{3}{4}$ pCt. 2-aarige Statsgældsbeviser, der skal deponeres i Finansministeriet, og hvorover der ikke kan disponeres, saalænge Skattefriheden varer. Naar Tilførsel af Varer igen bliver mulig, skal de baandlagte Papirer atter frigives efter Bestemmelse af Finansministeren, idet de Erhvervsdrivende dog har Ret til at kræve Halvdelen af de i Aar henlagte Beløb frigivet 1. Jan. 1946 og Resten 1. Jan. 1947. For de ifjor baandlagte Beløb kan man kræve Frigivelse med Halvdelen i 1945 og Resten i 1946. Naar Effekterne efter den generelle Frigivelse realiseres, skal Provenuet medregnes i den skattepligtige Indtægt i det Regnskabsaar, Realisationen har fundet Sted. Saafremt Effekterne ikke realiseres straks, skal det frigivne Beløb senest tages til Indtægt i det Regnskabsaar, der følger nærmest efter Frigivelsen. Hvis Frigivelsen sker paa Begæring af den Erhvervsdrivende, skal Beløbet dog medregnes i det Aars Indtægt, hvor Frigivelsen finder Sted.

Lagerordningen blev vistnok ikke nogen Sukces i første Omgang, idet kun meget faa Erhvervsdrivende benyttede sig af Til-

budet. En fornyet Adgang til Henlæggelser efter Indførslen af Krigskonjunkturskat m. v. fik, saavidt vides, heller ikke den forventede Tilslutning. Ja, hvorfor benytter Erhvervslivet sig nu ikke af disse tilsyneladende gode Tilbud? Jeg tror, Grunden for en stor Del maa søges i de mange Usikkerhedsmomenter, der er ved Ordningen, og navnlig formentlig Frygten for, dels at Skatterne, naar Henlæggelserne til sin Tid skal tilbageføres og beskattes, vil være endnu højere end de er i Dag, og dels at mange Virksomheder sikkert ræsonnerer som saa, at i Aar kan vi overse, hvorledes vore Virksomheder vil være stillet, naar Skatten er betalt, men hvorledes er Forholdene fremover? Overhovedet forekommer det mig, at man under de givne Forhold ikke kan fortænke Erhvervene i, at de udviser en vis Tilbageholdenhed.

Hensigten var jo at skabe et Statsfond til Opsamling af de skjulte Reserver, der, efterhaanden som Lagrene blev tømt, uden at der var Mulighed for at genanskaffe andre Varer, kom for Dagen som fiktivt Overskud. Men med den ringe Tilslutning, der har været, synes jeg ikke, man helt har opnaaet, hvad man tilsigtede. Selvfølgelig er det af stor Betydning, at saadanne frigjorte Midler steriliseres og holdes intakt til den Dag, da der atter er Brug for dem til Genindkøb af Varer eller til Udligning af de Tab, som meget let kan opstaa ved de Svingninger i Produktion og Beskæftigelse, der altid følger skiftende Konjunkturer, men da Bekendtgørelsen tydeligt og klart giver Udtryk for, at Skattepligten ved Midlernes Frigivelse eller Realisation vaagner op igen, uden at Erhvervene samtidig har faaet Tilsagn om, at deres nye Varelagre vil kunne optages efter de nu midlertidigt gældende særlige Regler, kan man kun opfatte det som et Krav om at Myndighederne nu vil beskatte de skjulte Reserver, som de fleste gode og sunde Virksomheder har oparbejdet.

Det mest rigtige vilde efter min Mening have været, at Myndighederne allerede nu havde givet Tilsagn om, at de Varelagre, som man til sin Tid genanskaffer, vilde kunne optages i Status med Fradrag af Provenuet af det frigivne Beløb. Derved vilde Virksomhederne igen have faaet deres skjulte Reserver tilbage, uden at disse var blevet reducerede med Skatter. En anden Sag er det, hvis Reservernes Formaal: En Retablering af Varebeholdningerne ikke opfyldes, ja — saa er det baade ret og rimeligt, at Skattepligten vaagner op igen.

For Tiden har Virksomhederne, som jeg nævnte før, faaet Lov til at optage deres Varelagre til betydelig lavere Priser end under

normale Forhold, og mange Virksomheder vil maaske derfor — hellere end at indbetale de skjulte Reserver til Staten — lade sig friste til at indkøbe et større Lager af Erstatningsvarer, end de ellers vilde have gjort. Derved har de stadig et Varelager, de kan afskrive paa og derigennem opretholde deres skjulte Reserver skattefrit. Det havde sikkert været bedre, om man fra Myndighedernes Side havde taget Skridtet fuldt ud og erkendt, at Henlæggelse og Sterilisering af de skjulte Reserver burde have været skattefri.

Jeg synes, man skattefrit maa have Lov til at bevare sine skjulte Reserver, der jo ikke har noget med virkeligt Overskud at gøre, men er en Del af de tømte Lagres Genanskaffelsesværdi, der ved Genkøb maa være til Stede, og som efter min Mening er en absolut Nødvendighed for at kunne opretholde Virksomhedernes Kapacitet. Den Fritagelse for Skattepligten, der nu tilbydes vore Virksomheder for indeværende Aar, er jo ikke nogen Skattefrihed, idet den afløses af en Pligt til senere Betaling og til Satser, som vi ikke kender i Dag — og selv om man, hvis Frigørelsen af de baandlagte Midler skulde ske i 2 eller flere Tempi, kan faa Skattepligten fordelt over 2 eller flere Aar, er det jo ikke det samme som den Skattefrihed, man burde have givet Erhvervslivet. Som Bestemmelserne er nu, slipper en Virksomhed kun for Skat, hvis den i de paagældende Frigivelsesaar har Driftsunderskud, der nogenlunde svarer til de frigivne Beløb.

Med Hensyn til Anbringelsen af Midlerne i Statspapirer er det maaske en Imødekommenhed fra Statens Side overfor Erhvervslivet, at man har givet Tilladelse til, at Deponeringen kan ske baade i 2-aarige Statsgældsbeviser og i almindelige Statsobligationer, idet man vel har regnet med, at adskillige Virksomheder i Forvejen var Ejere af Statsobligationer, som saa kunde bruges til Deponering. Det vilde ellers efter min Mening have været mere stemmende med hele Ordningens Karakter, om man kun havde valgt Statspapirer, hvis Provenu straks blev steriliseret ved Deponering af Beløbene i Nationalbanken. — De Virksomheder, der maaske nu, af Hensyn til den bedre Rente, der kan opnaas af Statsobligationer, indkøber saadanne til Deponering i Finansministeriet, kan ikke se helt bort fra den Kursrisiko, der eventuelt kan opstaa. De korte Statsgældsbeviser indebærer naturligvis ikke i samme Grad nogen Kursrisiko, men giver jo til Gengæld heller ikke saa høj en Rente.

Det, der saaledes bliver tilbage af hele Ordningen, er for det første, at vore Virksomheder kan faa opbevaret de frigjorte Midler, indtil Varetilførsel er mulig, og for det andet en øjeblikkelig Skattelettelse, der dog kun er en Udsættelse af Skatten. -- Det havde, som jeg sagde før, naar man ikke endnu vil tillade »frie Afskrivninger«, været rigtigt og retfærdigt og et Skridt i den rigtige Retning, om man havde indrømmet Erhvervslivet fuld Skattefrihed for de henlagte Beløb, der senere blev brugt efter deres Bestemmelse. Saa skulde Lagerhenlæggelsesordningen nok være blevet benyttet, og vore Virksomheder vilde have faaet yderligere Styrke til at imødekomme de Krav, som Overgangen til Fredsøkonomi utvivlsomt vil stille.

Ved forskellige Lejligheder har jeg, som det maaske vil være bekendt, i de senere Aar, saaledes i Handels- og Kontorist-Foreningen i December 1939 og i en Række af Provinsens Handelsstandsforeninger, stærkt fremhævet Nødvendigheden af, at vore Virksomheder kunde faa Lov til at foretage skattefrie Afskrivninger i den Udstrækning, som er nødvendig til Sikring af en rolig Udvikling indenfor vort økonomiske Liv.

Retten til saadanne »frie Afskrivninger« er jo ikke nogen Utopi. De svenske Skattereformer i 1938 indrømmede saaledes Aktieselskaber og visse andre Driftsformer Ret til frie Afskrivninger paa Maskiner og andet varigt Inventar, dog forudsat at Afskrivningerne opføres med de samme Beløb i Regnskabet. Denne Ret til frie Afskrivninger omfatter ikke alene nyanskaffede Maskiner og Inventar, men ogsaa allerede forhaandenværende.

Ligeledes indrømmedes der Aktieselskaber Ret til ved Ansættelsen til Indkomstskat skattefrit at foretage Fradrag for Henlæggelser til Konjunkturinvesteringsfonds dels for Bygninger og dels for Inventar og Varer. Disse Henlæggelser er dog begrænsede med Hensyn til Størrelsen, — og Tidspunktet for Fondens Anvendelse bestemmes af Staten, dog altid til to Skatteaar i Rækkefølge. Hvis Henlæggelserne ikke anvendes, eller Anvendelsen sker uden Tilladelse, vaagner Skattepligten op.

Med andre Ord: De Virksomheder, der benytter sig af Ordningen og anvender de henlagte Midler til Afskrivning paa foretagne Investeringer, fritages for Efterbeskatning, hvorimod de Virksomheder, der undlader at anvende de henlagte Midler eller anvender dem i Utide, beskattes af de foretagne Henlæggelser, dog senest efter 6 Aars Forløb og med Tillæg af en minimal Rente for Perioden efter den normale Forfaldstid.

Ogsaa med Hensyn til hemmelige Reserver synes svensk Lovgivning under Krigen at have vist større Forstaaelse for Forretningens Krav. For Varelagres Vedkommende gælder sædvanligvis »laveste Værdi«s Princip, men Skattevæsenet tillader, at Varerne tages op til indtil 50 pCt. under den Pris, som var gældende før Krigen. Rene Krigsvarer maa straks nedskrives fuldstændigt. Virksomhederne faar derigennem Mulighed for i gode Aar at foretage skattefrie Henlæggelser, som kan benyttes i daarlige Aar.

Formaalet med disse Bestemmelser er naturligvis gennem en forøget Reservedannelse i gode Aar at give det private Initiativ Evne og Lyst til i Nedgangstider at foretage Investeringer i Byggeri, Maskiner eller i Varer, og derigennem vil de Svingninger i Produktion og Beskæftigelse, der altid følger skiftende Konjunkturer, i nogen Grad kunne udjævnes.

Retten til »frie Afskrivninger« indførtes i Sverige samtidig med, at man forlod den progressive Beskatningsmaade og gik over til proportional Beskatning, saaledes at Skattens Størrelse stiger i samme Forhold som Skatteobjektet. — Herhjemme kender vi det samme fra den kommunale Selskabsbeskatning. Naar dette skete, var det, fordi denne Beskatningsmaade er den mest hensigtsmæssige, naar frie Afskrivninger skal være tilladt, idet den hindrer Misbrug ved Spekulation i Skatten og ikke indebærer den Risiko, som den progressive Beskatningsmaade medfører for Virksomheder, der i nogle Aar har nedskrevet deres Aktiver særlig stærkt. Saadanne Virksomheder vil, efterhaanden som Værdierne nedskrives, og Afskrivningsbeløbene bliver tilsvarende mindre, let kunne komme ud for ubehagelige Skatteoverraskelser som Følge af de progressive Skatter. Hvis Skatteprocenten derimod er fast fra Aar til Aar, vil det jo — bortset fra de Aar, der giver Underskud — komme ud paa eet, om Afskrivningen foretages det ene eller det andet Aar.

Gennem sine Bemyndigelser til Finansministeren synes man at kunne spore Lovgivningsmagtens Erkendelse af, at man ikke kan lade hvert Aar have nok i sin Plage, men at der maa træffes Dispositioner, der har Fremtiden for Øje, og man har derved allerede brudt det skattetekniske Dogme om Skatteaarets Enhed. Selv om disse Lempelser er affødt af Tidens Vanskeligheder, betyder de dog forhaabentlig en Nyorientering indenfor dansk Skatteret, idet Gyldigheden af de Betragtninger, der ligger til Grund, ikke er begrænset til abnorme Forhold. Det skulde derfor ikke kunne støde paa uovervindelige Vanskeligheder at faa lovfæstet rimelige

Regler for skattefrie ekstraordinære Afskrivninger. Mulighederne for at optage Konkurrencen med Udlandet og Mulighederne for at komme gennem Efterkrigstidens Vanskeligheder er selvsagt større, jo bedre konsolideret vort Produktionsapparat er.

I de Indrømmelser, der allerede er gjort overfor Erhvervslivet, spores der dog stadig en vis Ængstelse for, at de skjulte Reserver skal blive borte, uden at der bliver betalt Skat af dem, og det er formentlig denne Bekymring, der stadig hindrer Indrømmelse af »frie Afskrivninger«. Jeg kan ikke se, at der er saa megen Grund til disse Bekymringer, idet Afskrivninger jo før eller senere nødvendigvis maa komme til Udtryk i Driftsregnskabet og derved i de fleste Tilfælde blive Genstand for Beskatning. Her tænkes naturligvis stadig paa de Selskaber, der fører en loyal Konsolideringspolitik, men jeg tror, at Fristelsen til at unddrage sig Skattepligten bliver mindre, naar Virksomhederne indenfor visse Rammer frit faar Lov til at konsolidere sig.

Under de svingende Konjunkturer og navnlig under de nuværende Forhold, hvor mange Værdier er steget i en Grad, som man ikke har kunnet regne med under normale Forhold, vil formentlig en Række Selskaber være ud for, at deres skjulte Reserver, som man maaske tidligere har skønnet var absolut nødvendige at beholde i Virksomheden, nu under de ændrede Forhold vil vise sig at være for store, fordi de Risici, man den Gang regnede med, for Tiden er fuldkommen bortelimineret. Man maa imidlertid efter min Formening ikke lade sig blænde af denne midlertidige Konjunktur, vi nu er inde i. De Virksomheder, som under de nuværende Forhold vil tage disse skjulte Reserver ind, vil sikkert, naar de vanskelige Tider før eller senere igen sætter ind, bittert komme til at fortryde, at de ikke har beholdt deres skjulte Reserver. Enhver vil vide, at de økonomiske Konjunkturer svinger op og ned, og hvis man følger det Princip at tage sine skjulte Reserver ind under de gode Forhold, saa er det jo selvsagt, at man mangler dem, naar de daarlige Forhold kommer. Derfor kan jeg ikke lade være med at henstille til de offentlige Myndigheder at se med saa megen Forstaaelse som muligt paa disse Problemer, der er af den allerstørste Betydning for Erhvervslivet og derigennem for hele Samfundet. Som jeg tidligere har sagt, er det af afgørende Betydning for vort Samfund, at vore Virksomheder til enhver Tid er i Stand til at imødegaa svingende Konjunkturer og at opretholde deres Virksomheder paa en god og sund Maade. Vanskelighederne kan fra andre Sider være store og betydelige, men fra Samfundets

Side bør man gøre, hvad man kan for at sikre Virksomhedernes Konsolidering saa meget som muligt. — Og derfor mener jeg, at Aktieselskabslovens § 42 netop er affattet, som den er, fordi den ogsaa maa og skal dække de skiftende Vilkaar, som alle Virksomheder vil faa gennem Tiderne, eller med andre Ord: *Hvad der udfra et bedriftsøkonomisk Synspunkt er sandt og rigtigt*. Det vilde derfor være meget ønskeligt, om Skattelovene ogsaa kunde tage saadanne Hensyn, saaledes at den Forskel, der nu er til Stede i de 2 Loves Krav til henholdsvis Aarsregnskabet og Selvangivelsens Affattelse ikke vedbliver at være slet saa stor, som det nu er Tilfældet.

Nu vil man maaske synes, at jeg tillægger dette Spørgsmaal for stor Betydning. Mine mangeaarige Erfaringer som praktisk Bankmand har imidlertid belært mig om Vigtigheden af dette Problem. Jeg har set adskillige Virksomheder — der kunde have eksisteret den Dag i Dag til Gavn for hele Samfundet — gaa under, fordi de, da Vanskelighederne kom, savnede de finansielle Resourcer, der var nødvendige for at klare Prisfaldet. Disse Virksomheder var maaske ogsaa nok gaaet under, selvom de havde haft Adgang til at foretage skattefrie Afskrivninger og Henlæggelser, men Chancerne for at de kunde have været reddede havde jo sikkert været større, saafremt de Paagældendes Konsolidering havde været i Orden. Mange af disse Virksomheder havde nemlig i de gode Tider, der var under den forrige Krig — og som i mangt og meget minder om Situationen i Dag — tjent mange Penge, som de dels udbetalte i Tantiømer og Udbytter og dels i de meget store Skatter, som vi ogsaa kendte dengang. Nu ligger Forholdene maaske noget anderledes. Lovene om Udbytte- og Tantiømebegrænsning begunstiger ganske vist en vis Opsparing; men Betydningen heraf bliver jo ikke saa stor, saafremt man fra Skattemyndighedernes Side ikke ser med Forstaaelse paa Værdien af de gennem Aarene opsamlede Reserver. Den Dag kunde jo komme, da det vilde være godt, om Erhvervsvirksomhederne havde bevaret deres Reserver, saaledes at de med Styrke og Kraft kunde sætte alt ind paa at faa Arbejde i Gang i Stedet for at være henvist til Forsigtighed og Standsning med deraf følgende daarligere Driftsresultater og ringe Skatteevne. Vi vilde da meget let komme fra Asken og i Ilden til stor Skade for os alle. Efter forrige Krig stod Erhvervslivet stærkt svækket, og mange Virksomheder var ikke i Stand til at modstaa de vanskelige Nedgangstider, vi dengang kom ud i, med det Resultat, at vi fik Bankkrak og økonomisk Sammenbrud af et Omfang, som

vi ikke havde set før. Udbytte og Tantiømerne blev jo udbetalt umiddelbart efter Regnskabets Afslutning, medens Skatterne, som næsten ingen Selskaber havde hensat Beløb til, først blev udbetalt Aaret senere med det Resultat, at mange Selskabers Soliditet kom i Fare i det Aar, da Nedgangsperioden indtraadte.

Alt i alt vil jeg tro, at det offentlige — set over et Aaremaal — absolut ikke vilde staa sig daarligt ved i noget højere Grad end hidtil at overlade Afskrivningsspørgsmaalet til Erhvervslivets egne Folk. Den Styrkelse af Selskabernes Økonomi, som derved vilde finde Sted, vilde utvivlsomt gøre Selskaberne til stabile Skatteobjekter, der selv i daarlige Aar vilde kunne betale Skat og ved deres Virksomhed medføre, at ogsaa Arbejdere og Funktionærer kunde betale deres Skatter.

Efterkrigstidens økonomiske Problemer har i den senere Tid været Genstand for livlig Drøftelse i Dagspressen og har jo ogsaa Tilknytning til det Emne, jeg har behandlet her i Aften. Jeg skal ikke kritisere de skattemæssige Foranstaltninger, der tilsigter at ramme Virksomheder, der har skabt sig abnorme Indtægter under de nuværende Forhold, men jeg vil blot til Slut udover den Forstaaelse, som jeg kunde ønske fra det offentliges Side overfor Spørgsmaalet om skjulte Reserver, ogsaa pege paa den Fare, de stadig stigende Skatter kan medføre for vort Erhvervsliv.

Driften af enhver Erhvervsvirksomhed er forbunden med en vis Risiko, og ingen kan med Rimelighed vente, at nogen vil løbe en Risiko, hvis den ikke indeholder Mulighed for en passende Gevinst. Saafremt vort Erhvervsliv skal kunne klare de Opgaver, som Efterkrigstiden vil stille, bliver der Brug for den private Foretagsomhed, og Staten bør af al Magt opildne dette Initiativ, som ikke kan undværes i det Genopbygningsarbejde, der forestaar efter Krigen. Det er derfor paa Tide, at man tager Spørgsmaalet om Beskatningens Indflydelse paa det økonomiske Liv op til Undersøgelse paa en bredere Basis, idet Udgangspunktet efter min Mening maa være, at man fra Samfundets Side hjælper de Kræfter, der skal genopbygge vort Erhvervsliv, og til hvilket Haabet om økonomiske Fremskridt maa knyttes.